

Je kind is een goudmijn

Sophie van Gool

Je kind is een goudmijn

Waarom iedereen verdient aan je kind behalve jij

MEULENHOFF

ISBN 978-90-896-8262-8

ISBN 978-94-023-2349-8 (e-book)

ISBN 978-90-528-6957-5 (audio)

NUR 320

Omslagontwerp: Alexandra de Vries

Auteursfoto: © Lilian van Rooij

Vormgeving binnenwerk: Steven Boland

© 2026 Sophie van Gool en Meulenhoff Boekerij bv, Amsterdam

De uitgever heeft ernaar gestreefd alle rechten van derden te regelen volgens de wettelijke bepalingen. Degenen die desondanks menen zekere rechten te kunnen doen gelden, kunnen contact opnemen met Meulenhoff Boekerij bv, Amsterdam.

Alle rechten voorbehouden. Niets uit deze uitgave mag worden verveelvoudigd, opgeslagen in een geautomatiseerd bestand, of openbaar gemaakt in enige vorm of op enige wijze, hetzij elektronisch, mechanisch of op enige andere manier, zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van de uitgever. Tekst- en datamining van (delen van) deze uitgave is uitdrukkelijk niet toegestaan.

All rights are reserved, including those for text and data mining, AI training and similar technologies.

Inhoud

Inleiding	7
Deel 1: De kinderwens als groeimarkt	17
1. Eicel van de zaak	19
2. De natte droom van een investeerder	29
3. Een baby op bestelling	39
4. Een baarmoeder in een contract	57
5. De anticonceptiepil: van wondermiddel tot pilpaniek	81
Deel 2: Zwangerschap en babytijd als verdienmodel	95
6. Momfluencers: je baby als businessmodel	97
7. Perfecte plaatjes: de invloed op de volgers	117
8. Private equity in de luiers	135
9. Kinderen als menselijk kapitaal	149
Deel 3: Ouderschap als onbetaalde arbeid	159
10. De babyboete	161
11. De vaderschapsbonus	183

INHOUD

12. Het bbp heeft een blinde vlek	199
13. De waarde van moedermelk	211
Epiloog	223
Verantwoording	232
Dankwoord	233
Noten	235

Inleiding

Motherhood, it could be said, is the unfinished business of feminism.

– Andrea O'Reilly

‘Nu hoor je bij het geheime genootschap van moeders,’ zei mijn verloskundige een paar dagen na de geboorte van mijn eerste kind. Ik moest een beetje lachen om deze zweverige uitspraak, waar ik een paar weken eerder beslist nog van had gewalgd. Maar ik begreep onmiddellijk wat ze bedoelde. Ik had de neiging om na mijn bevalling als een soort Oprah Winfrey naar elke moeder op straat te schreeuwen: ‘Wow, you did it!’ (op de manier waarop Oprah ooit riep: ‘You get a car! And you get a car!’) Ik voelde plotseling ontzag voor iedereen die me ooit was voorgegaan.

High van de adrenaline sliep ik die eerste dagen amper. Ik kon het niet bevatten. Ik had minihandjes met perfecte vingerkootjes gemaakt. Tien kleine teentjes en 350 botten. Een hart, twee longen en een stel hersenen. Wangetjes met kuiltjes erin. Een prachtig gezichtje en een geweldige lach. Knap hoor, wat AI allemaal kan, maar er is geen robot die op kan tegen het wonder van *generative human intelligence*.

Toen de verloskundige de deur 's avonds achter zich dichttrok wist niemand wat er die dag in onze woonkamer was gebeurd. Ik moest denken aan al die drommen mensen in pak, die dag in dag uit naar kantoor gaan voor zinloze vergaderingen. Aan al die mannen in bullshitbanen die op LinkedIn opschepen over onbenullige zaken. En dan de verloskundige die na zo'n indrukwekkende gebeurtenis gewoon stilletjes aan het weekend begon. Voor haar een gewone werkdag, voor ons het begin van een nieuw leven.

Er ging een nieuwe wereld voor me open. Waarom wist ik zo weinig over het begin van het leven? In de dagen erna verschenen er steeds weer mensen aan de deur. Kraamverzorgenden. GGD-verpleegkundigen. Weer de verloskundige. Waar kwamen al deze magische vrouwen vandaan? Hoe was dit allemaal zo goed geregeld? Waarom las ik hier nooit iets over in de krant?

Andere moeders met kleine kinderen waren me nooit zo opgevallen. Maar opeens zag ik hen op elke straathoek en in elke tram, waar we elkaar groetten alsof we geheime handlangers waren. Als ik een rij van kinderwagens zag staan voor een koffietentje, beeldde ik me in dat we een onzichtbaar leger vormden van spionnen die communiceerden in een codetaal van diepe zuchten en veelbetekenende blikken.

Met een kind krijgt tijd een nieuwe betekenis. Als je om negen uur begint met werken heb je er thuis al een halve dag op zitten. Je bent buiten op tijdstippen waarop de rest van de stad nog slaapt. De foto's op je telefoon, de razendsnelle ontwikkelingen van je kind, en de piepkleine kleertjes die al heel snel niet meer passen, confronteren je met het feit dat de tijd verstrijkt en nooit meer terugkomt.

Moeder worden veranderde alles: mijn lichaam, geest, gedachten, prioriteiten, relaties, en perspectief. Ik had altijd geleerd dat ik onafhankelijk en zelfstandig moest zijn. Dat ik

moest presteren, efficiënt moest zijn, geld moest verdienen, doelen moest behalen en productief moest zijn. Maar nu had ik daar nog maar weinig aan. Als moeder moest ik vooral luisteren en observeren. Ik moest geduldig, zorgzaam en onzelfzuchtig zijn. Met vallen en opstaan leerde ik me over te geven aan het tempo van kleine kinderen (langzaam), op mijn dagen met hen geen doelen te stellen (want die zou ik toch niet halen) en vooral niet efficiënt proberen te zijn (dat leidde alleen maar tot frustratie).

Al toen ik zwanger was merkte ik dat kinderen een aantrekkelijk verdienmodel zijn. Bij elke aankoop begon het me te duizelen. Een moderne kinderwagen bleek even duur als een tweedehandsauto. Van autostoeltjes, ledikantjes en andere baby-producten bestaan wel honderden opties. Fabrikanten spelen daarbij slim in op de onzekerheid van jonge ouders. Je wilt toch zeker wel het beste en veiligste product voor je kind?

Toen ik me er verder in verdiepte, bleken nog veel meer partijen te verdienen aan kinderen. Het begon al bij de kindervens, waar steeds meer bedrijven zich richten op vrouwen die zich zorgen maken over hun biologische klok. Ook sprak ik mensen die hun kindervens realiseerden via donoren en draagmoeders. Goed nieuws, want zo blijven steeds minder mensen ongewenst kindervens. Maar toen ik met donoren, draagmoeders en volwassen donorkinderen sprak, zag ik dat er ook ethische dilemma's aan kleven. Hoe is het voor kinderen om op deze manier ter wereld te komen? Hoe moet het zijn om één van je biologische ouders niet te kennen, en om tientallen tot wel honderden halfbroertjes en -zusjes te hebben?

Na de geboorte zocht ik wanhopig online naar tips. Hoe moest je een baby in vredesnaam laten slapen? Hoe kon je het huilen laten stoppen? Ik belandde in de *rabbit hole* van de momfluencer, die online deelt hoe het leven met haar kinderen eruitziet. Sommigen van hen zaten in precies dezelfde fase als ik. Door hen te

volgen wist ik meer van hun levens dan van de levens van mijn eigen vriendinnen. Het was fijn om te zien dat zij tegen dezelfde dingen aan liepen. Maar ik werd er ook onzeker van: waarom sliep hun baby wel door? Hoe konden zij zo snel alweer hun oude levens oppakken? Waarom zagen zij er niet moe uit?

Ik raakte gefascineerd door de wereld van de momfluencer: vrouwen die erin slagen geld te verdienen aan het onbetaalde werk dat moeders altijd hebben gedaan. Maar ik begon me ook steeds meer aan hen te ergeren. Is het niet onethisch om je kind in te zetten voor je eigen gewin? En hebben kleine kinderen niet ook een recht op privacy?

Toen mijn verlof afliep en mijn baby naar de kinderopvang ging, ging er weer een nieuwe wereld voor me open. Ik wandelde al jaren langs een kinderdagverblijf bij mij in de buurt, en had altijd vertederd door het raam naar binnen gekeken. Maar nooit had ik stilgestaan bij hoeveel zo'n dagje opvang kost, en wie daaraan verdient. Ik wist niet dat kleine kinderen groot geld opleveren voor investeerders, en dat ook de belastingbetaler daar een aanzienlijke bijdrage aan levert.

Ik las al jaren over feminisme en ongelijkheid. De babyboete, deeltijdwerken, de ongelijke taakverdeling: ik had er al een heel boek over geschreven. Maar toen ik zelf moeder werd, was het alsof ik alles opeens door andere ogen zag. Eerder had ik de taakverdeling als een soort praktisch, organisatorisch probleem gezien, dat kon worden opgelost met betere wetgeving, langer verlof en betaalbaarder kinderopvang. Maar nu ik zelf een kind had, zag ik hoeveel groter en complexer het was. Een beetje meer verlof voor vaders ging de eeuwenoude rolverdeling echt niet veranderen. En gratis kinderopvang kreeg je ook niet zo- maar van de grond: feministen streden daar al vijftig jaar voor, en in de tussentijd was het alleen maar commerciëler en duurder geworden.

Ik ontdekte dat er een gigantische economie bestaat rondom het ouderschap: de moedereconomie, noem ik die. Maar in al die jaren dat ik aan de universiteit economie studeerde, had ik daar nou nooit iets over geleerd. Ik wist hoe het bbp is opgebouwd, maar nooit las ik iets over de onbetaalde arbeid die níét wordt meegeteld in die statistieken. Ik hoorde over de omvang en samenstelling van de beroepsbevolking, maar daarin ging het nooit over hoe er steeds weer een nieuwe groep arbeiders en belastingbetalers ter wereld komt, en wie er jarenlang gratis voor hen zorgt, voordat ze iets gaan opleveren. Ik volgde colleges over hoe lonen tot stand komen, maar daarin werd met geen woord gerept over de inkomensverschillen tussen mannen en vrouwen, en hoe vrouwenarbeid structureel wordt ondergewaardeerd.

Jaren later ging ik columns schrijven voor *Het Financieele Dagblad*. Ik maakte me al een paar jaar kwaad over de loonkloof en ongelijkheid op de werkvloer. Toen ik moeder werd, kon ik daar nog een heel arsenaal aan onderwerpen aan toevoegen.

Met stijgende bloeddruk las ik voortaan de krant. Interviews met topmannen die trots vertelden over hun werk én hun gezin, zonder er ooit expliciet bij te zeggen dat ze alleen maar zoveel hadden kunnen werken en zo'n riant salaris kregen dankzij het werk van vrouwen. Hun echtgenotes, oppassen, juffen, crècheleidsters, huishoudsters: nooit las ik iets over het onbetaalde en onderbetaalde werk waar hun succes op rustte. Vragen over het gezinsleven werden natuurlijk alleen gesteld aan topvrouwen, die dan iets moesten 'opbiechten' over een goede oppas of een behulpzame echtgenoot. Zo bijzonder, zo'n goede man!

Ik ergerde me kapot aan artikelen over de loonkloof en de babyboete waarin steeds opnieuw de mythe werd herhaald dat vrouwen er volledig vrijwillig voor kiezen om bijna de helft van hun inkomen in te leveren nadat ze moeder worden. Alsof ze

echt een vrije keuze hebben. En dan de enige luie oplossing die altijd maar weer werd gesuggereerd: dat vrouwen meer zouden moeten werken.

Helemaal boos werd ik bij reportages over mannelijke ondernemers en investeerders die geld verdienen aan fertiliteitsklinieken, cyclus-apps, anticonceptiemiddelen en de kinderopvang. Vrouwelijke vruchtbaarheid en de zorg voor kinderen zijn nou niet bepaald onderwerpen waar deze mannen zich voor interesseren, tenzij er opeens groot geld te verdienen valt.

Het persoonlijke is politiek

Een kinderwens is iets uiterst persoonlijks, en wordt meestal afgedaan als een individuele kwestie. Zaken als opvoeding en de taakverdeling worden niet gezien als politieke vraagstukken. Het zijn keukentafelgesprekken. Vrouwenprobleempjes, die je vooral maar thuis op moet lossen. Werkgevers willen vooral geen ‘last’ hebben van zwangere vrouwen. En naar politici die zich met baarmoeders bemoeien wordt – terecht – met wantrouwen gekeken.

Maar het persoonlijke is politiek, luidde de leus van de vrouwenbeweging in de jaren zeventig. Feministen wezen er bijvoorbeeld op dat de verveling en uitputting van huisvrouwen geen individueel probleem was, maar veroorzaakt werd door hindernissen op de arbeidsmarkt en het gebrek aan kinderopvang. Dat kon je niet thuis oplossen, was het idee: je moest de barricades op.

De kinderwens, de opvoeding, de taakverdeling: het zijn bij uitstek persoonlijke én politieke vraagstukken. Zo verschillen politieke partijen wezenlijk in hun opvattingen over vruchtbaarheid, het recht op abortus, of wie er moet betalen voor anticonceptie. Wie voor de kinderen moet – of mag – zorgen is ook een

politieke vraag. Is het de taak van de moeder? Beide ouders? Moeten de familie en de *village* meehelpen? Is de zorg voor kinderen iets om aan de markt over te laten, of is er juist een belangrijke rol voor de overheid weggelegd?

Zelfs borstvoeding is een vraagstuk waar tot in de Tweede Kamer over gediscussieerd wordt. De BBB en VVD pleiten voor minder strenge reclameregels voor flesvoeding. Ze verpakken dat als emanciperende maatregel om jonge moeders minder druk op te leggen om borstvoeding te geven. Maar ondertussen spelen commerciële belangen een rol: babymelk is een bijzonder winstgevend product voor zuivelproducenten.

Kinderen zijn ook een economisch thema. Zonder kinderen is er geen toekomstige arbeidsmarkt, zijn er geen belastingbetalers, en is er geen pensioenvoorziening. En ook op de korte termijn hebben ze een belangrijke rol in het bruto binnenlands product. Kinderen zijn bepalend voor het consumptiepatroon van het huishouden én voor het arbeidsaanbod van hun ouders.

Mijn kinderen bleken kleine goudmijntjes. Goudmijnen van liefde, van verwondering en van geluk. Maar er bleek ook een industrie te zijn waarvoor ze letterlijk goud opleveren. We willen allemaal het beste voor ons kind, en zijn bereid, en soms genooddaakt, daarvoor te betalen.

Steeds scherper zag én ervoer ik wat moeders allemaal inleveren: fysiek, mentaal en financieel. En steeds vaker voelde het alsof iedereen aan mijn kinderen verdient, behalve ikzelf.

Over dit boek

In deel 1 lezen we hoe de kinderwens een groeimarkt is geworden. Steeds meer mensenlevens beginnen in het lab met een ivf-traject. Op de internationale voortplantingsmarkt is daarbij

van alles mogelijk: wie geen zaad heeft, bestelt dat online uit Denemarken. Wie geen geschikte eicellen heeft, koopt die in Spanje. Geen baarmoeder? In Oekraïne, de Verenigde Staten of Canada kun je een draagmoeder krijgen. Wie wel een kindwens heeft, maar er nog niet aan toe is die te verwezenlijken, kan haar eicellen laten invriezen. Maar wat gebeurt er als je een prijskaartje hangt aan genetisch materiaal? Wat zijn de gevolgen voor donoren, draagmoeders en wensouders? En wie denkt er aan het belang van het kind?

Terwijl in de voortplantingstechnologie enorme vooruitgang heeft plaatsgevonden, heeft de ontwikkeling van anticonceptiemiddelen juist veelal stilgestaan. Jonge vrouwen zijn nog altijd aangewezen op dezelfde middelen als hun moeders en grootmoeders. En bij de uitvindingen die er zijn, zoals een cyclusapp of een nieuwe spiraal, lijkt het belang van de (mannelijke) ondernemer zwaarder te wegen dan dat van de (vrouwelijke) gebruiker. Vrouwvriendelijke innovaties komen maar moeilijk van de grond, mede door een gebrek aan financiering.

In deel 2 lezen we hoe de zwangerschap en babytijd een verdienmodel zijn, voor kleine ondernemers én voor het grootkapitaal. De momfluencer is zo'n beetje de enige vrouw wier inkomen stijgt nadat ze kinderen krijgt. Zij verdient geld op sociale media, dankzij filmpjes en foto's van haar kroost. Is daar sprake van kinderarbeid? En hoe zit het met de privacy van haar kinderen?

Ook het grootkapitaal verdient goed aan kleine kinderen: een groeiend deel van de kinderopvang is in handen van private-equity-investeerdere. Waarom is de crèche zo'n aantrekkelijk verdienmodel? En is het wenselijk dat deze partijen een rol spelen in de opvoeding?

In deel 3 lezen we hoe onze economie rust op de onbetaalde moederarbeid. De babyboete houdt in dat je inkomen fors daalt

als je kinderen krijgt. Tenminste, als je de moeder bent. Waarom is de zorg voor kinderen zo onzichtbaar en ondergewaardeerd? En waarom belandt de babyboete – na decennia van emancipatie – nog altijd alleen bij de moeder?

In dit boek lees je hoe iedereen verdient aan je kind, behalve jij.

DEEL 1

De kinderwens als groeimarkt

Een kinderwens confronteert je met een fundamenteel gebrek aan controle. Je hoopt op een groot wonder, maar weet niet of het zal lukken om zwanger te raken en zo ja, wanneer dat zal gebeuren. Je weet niet hoe de zwangerschap zal verlopen, hoe de bevalling zal gaan, en of je een gezond kind zal krijgen. Je weet niet hoe het leven van je toekomstige kind zal lopen. Het enige dat je echt zeker weet is dat je leven voorgoed zal veranderen zodra je probeert je wens in vervulling te laten gaan.

Als een spontane zwangerschap niet mogelijk is, is die onzekerheid nog veel groter. Vruchtbaarheidsklinieken, sperma- en eicelbanken en bemiddelingsbureaus voor draagmoeders spelen daarop in met een groeiend aantal opties. Deze internationale voortplantingsmarkt bedient de wensouder: heterostellen met vruchtbaarheidsproblemen, lhbti+-stellen, en alleenstaanden.

Het succes van de fertiliteitsindustrie zorgt voor groot geluk als er baby's worden geboren. Maar er is ook een keerzijde: de sector profiteert van de kwetsbaarheid van mensen die wanhopig hopen op kinderen, waarschuwen wetenschappers. Ongewenste kinderloosheid lijkt moeilijker te aanvaarden dan vroeger. Grenzen schuiven steeds op, waarbij sommigen jarenlang blijven proberen en grote sommen geld uitgeven. En wie vertegenwoordigt het belang van het kind?

In dit deel lees je hoe steeds meer kinderen worden geboren met hulp van de internationale voortplantingsmarkt en wat daarvan de gevolgen zijn: voor donoren, draagmoeders, wensouders, én voor de kinderen.

1

Eicel van de zaak

Freeze your eggs. Free your career.

– Bloomberg Businessweek

Een leaseauto, een bonusregeling, een opleidingsbudget en... eicelvitricatie. Het is niet de eerste arbeidsvoorwaarde die je verwacht, maar in de vs vergoedt 19 procent van de werkgevers van grote bedrijven het invriezen van eicellen van hun werknemers. 42 procent betaalt mee aan ivf-behandelingen. In 2014 begon Apple met het vergoeden van het invriezen van eicellen, Facebook en andere grote bedrijven volgden al snel.

Inmiddels delen Amerikaanse werkgevers op carrièrebeurzen aan studenten niet alleen folders uit over de sollicitatieprocedure van hun bedrijf, maar ook over het invriezen van eicellen, vertelt onderzoeker Lucy van de Wiel, die aan King's College London onderzoek doet naar nieuwe voortplantingstechnologieën.

Die trend waait nu ook over naar Nederland, meldt *Nieuwsuur*. Medewerkers van onder meer Salesforce, LinkedIn, Uber en McKinsey kunnen gebruikmaken van deze *fertility benefits*. De baas betaalt voor vrouwen die hun eicellen laten invriezen, ouders die een kind adopteren, donorzaad willen kopen, of voor stellen bij wie de ivf-behandelingen buiten het basispakket vallen.

Wat moeten we denken van werkgevers die zich met de baarmoeders en kinderwens van hun werknemers bemoeien? Je arbeidsrelatie verandert wezenlijk als een deel van je medisch dossier rondzwerft in het declaratiesysteem. Ook al is er een geheimhoudingsplicht, het lijkt mij toch een vervelend idee dat je werkgever de details van je kinderwens kent. Deze kwestie roept ook ethische vragen op. Waarom mag de goedbetaalde *cloud engineer* de kosten van donorzaad declareren, terwijl een lesbische kleuterjuf of alleenstaande verpleegkundige zich daarvoor in de schulden moet steken?

En wat hebben werkgevers er eigenlijk aan om het invriezen van eicellen te vergoeden? Is dit gedacht vanuit het belang van hun vrouwelijke werknemers, of is het vooral in het belang van het bedrijf dat je het krijgen van kinderen zo lang mogelijk uitstelt? Een echt kindvriendelijke organisatie ondersteunt werknemers bij het combineren van werk en zorg, bijvoorbeeld door kinderopvang te vergoeden of door langer betaald ouderschapsverlof te geven.

De meeste bedrijven combineren de vergoeding voor het invriezen van eicellen wel met dit soort maatregelen, benadrukt Van de Wiel. Maar toch blijkt dat zulke arbeidsvoorwaarden vrouwen – al dan niet indirect – het gevoel kunnen geven dat ze beter niet zwanger kunnen raken. Het bedrijf biedt ze immers de mogelijkheid om hun kinderwens – letterlijk – in de ijskast te zetten. De belangrijkste motivatie voor werkgevers om zulke behandelingen te vergoeden zit hem dan ook in de pr-waarde, en in het aantrekken en behouden van talent, denkt de onderzoeker. Graag had ik de bedrijven zelf gevraagd naar hun motivatie, maar geen van hen – Salesforce, Uber en McKinsey – was bereid om mee te werken aan een interview.

Hoewel het belangrijk is om kritisch naar dit beleid te kijken, hoeft het niet alleen maar slecht te zijn. Voor vrouwen die toch al

graag hun eicellen wilden laten invriezen, kan dit een welkome arbeidsvoorwaarde zijn. De behandeling wordt zonder medische indicatie namelijk niet vergoed door de zorgverzekeraar, en kost al gauw zo'n 10.000 euro. Wie zijn de vrouwen die hun kinderwens willen uitstellen, en waarom doen ze dat eigenlijk? Is het een feministische verworvenheid die hen eindelijk in staat stelt de biologische klok te *hacken*, of is dit een vorm van 'wens-geneeskunde'?

Wel een kinderwens, geen partner

'Het ergste wat me kan gebeuren is dat ik nu zwanger word,' dacht Adinda (34) toen ze op haar vierentwintigste begon met werken als advocaat op de Zuidas. Niet omdat iemand het expliciet zei, maar het hing in de lucht: moeder worden aan het begin van je carrière, dat deed je niet.

Tien jaar later wil Adinda graag een kind. Maar ze heeft geen partner, en wil ook geen alleenstaande moeder worden. Daarom laat ze haar eicellen invriezen. Op het moment dat ik haar spreek heeft ze net de tweede cyclus achter de rug, een traject dat precies hetzelfde is als de eerste fase van een ivf-traject.

Twintig van haar eicellen liggen in de vriezer van het Amsterdam UMC, en ze heeft haar 'gemoedsrust weer een beetje teruggevonden'. Ze ziet dit als 'een verzekering', die ze 'hoopt niet nodig te hebben'. Artsen waarschuwen voor die benaming: eicellen invriezen geeft wel een kans, maar geen garantie op een succesvolle zwangerschap. Het is dus nadrukkelijk géén verzekering.

Adinda is onderdeel van een groeiende groep vrouwen met een kinderwens, maar zonder partner. Het invriezen van eicellen om niet-medische redenen werd oorspronkelijk gezien als oplos-

sing voor vrouwen die eerst carrière willen maken voordat ze aan kinderen beginnen. Maar uit onderzoek blijkt dat verreweg de belangrijkste reden is dat deze vrouwen geen partner hebben.

Alle grote mijlpalen in het leven zijn opgeschoven. Jongeren van nu studeren langer, gaan later uit huis, hebben later een woonhuis en krijgen later een vast contract dan tien jaar geleden. Ook de leeftijd waarop vrouwen hun eerste kind krijgen is sterk gestegen. Begin jaren zeventig waren vrouwen gemiddeld 24,3 jaar. Inmiddels ligt die leeftijd op 30,3 jaar voor vrouwen en op 32,8 jaar voor mannen.

Hoewel de gezonde levensverwachting hoger ligt dan vroeger, werkt de biologische klok nog hetzelfde als honderd jaar geleden. Meisjes worden geboren met een vaste voorraad eicellen, en zowel de kwantiteit als de kwaliteit neemt af met de jaren. Wie het krijgen van kinderen uitstelt loopt het risico dat het niet meer lukt. De enige manier om als vrouw je vruchtbare periode te verlengen is vooralsnog dus door je eicellen in te vriezen.

Medisch en sociaal invriezen

Het invriezen van eicellen gebeurt in Nederland sinds 2006, vertelt Eva Balkenende, gynaecoloog in opleiding in het Amsterdam UMC. Sperma invriezen gebeurt al veel langer; bij eicellen was de procedure lastiger omdat de cellen veel water bevatten en daardoor kapotvriezen. Met een destijds nieuwe techniek, vitrificatie, werd het zo'n twintig jaar geleden mogelijk om eicellen in te vriezen en te bewaren. Dit werd oorspronkelijk alleen gedaan in ivf-trajecten. Die techniek is bijzonder: eicellen en embryo's kunnen decennialang goed blijven in de vriezer. Zo werd er in 2025 in de VS een baby geboren uit een embryo die meer dan dertig jaar geleden werd ingevroren.

In 2009 besloot het ziekenhuis het invriezen van eicellen ook aan te bieden aan jonge vrouwen die het risico liepen onvruchtbaar te worden vanwege medische redenen, voornamelijk kankerpatiënten. Snel daarna wilden de artsen dit ook mogelijk maken voor vrouwen die geen partner hadden of hun kinderwens om andere redenen wilden uitstellen: het zogenaamde *social freezing*.

Die stap was voor het ziekenhuis logisch, vertelt Balkenende. ‘Je doet eigenlijk gewoon een ivf-behandeling. Medisch gezien is dat niet heel ingewikkeld. We deden dat al jaarlijks bij duizenden vrouwen in Nederland. Het enige verschil was dat je de eicellen nu niet onmiddellijk zou gebruiken.’

Het nieuws dat het ziekenhuis social freezing zou gaan aanbieden werd met veel bombarie gebracht op het achtuurjournaal. Marieke (50) zat destijds te kijken en zag dit als de perfecte oplossing voor haar situatie. Ze was 35 jaar, had een kinderwens, had al een tijdje geen partner en voelde de druk van de biologische klok. In haar documentaire *Ei voor later* doet ze verslag van haar proces. Vijftien jaar later spreek ik haar erover in een Amsterdams café. ‘De volgende ochtend belde ik gelijk het ziekenhuis op,’ vertelt ze.

Na de aankondiging werd het ziekenhuis platgebeld. Maar de artsen moesten de vrouwen teleurstellen: hoewel zij het een volstrekt logische stap vonden om alleenstaande vrouwen te gaan helpen met het invriezen van hun eicellen, dacht de politiek daar anders over.

In het Den Haag van 2009 was namelijk de bom gebarsten. Het CDA vond het invriezen van eicellen ‘wensgeneeskunde’. ‘Je bent dan iets volstrekt onnatuurlijks aan het doen,’ zei CDA-Kamerlid Janneke Schemers. Ze vond het vreemd dat vrouwen kinderen zouden kunnen krijgen op een leeftijd waarop dit volgens de natuur niet meer zou kunnen.

Het invriezen van eicellen mag in Nederland van je dertigste tot je veertigste, maar terugplaatsing is mogelijk tot je vijftigste. Ook ná de menopauze kan de baarmoeder nog een kind dragen – de bottleneck van de biologische klok zit vooral bij de eicellen. Ook de ChristenUnie sputterde tegen: ‘De kernvraag is of we voor een sociaal-maatschappelijk probleem een medische oplossing moeten zoeken,’ zei Kamerlid Esmé Wiegman-van Mepelen Scheppink.

Vijftien jaar later is die vraag nog steeds relevant. Zou het niet beter zijn als vrouwen zonder gezondheidsproblemen ‘gewoon’ zwanger worden op een leeftijd dat het nog relatief makkelijk gaat? Die kritiek komt overigens niet alleen van christelijke partijen; ook sommige feministen delen deze opvatting, vertelt onderzoeker Lucy van de Wiel. ‘Vrouwen worden door hun sociale omstandigheden – ze hebben geen vaste partner, geen vast contract en/of geen geschikte woning – aangemoedigd om hun kinderwens uit te stellen.’ Het invriezen van eicellen is een individuele oplossing voor dit collectieve probleem, en verandert niets aan die omstandigheden.

Ik moet eraan denken als ik een opdracht doe voor een groot internationaal advocatenkantoor. Ik raak aan de praat met een vrouw van begin dertig. Ze heeft een relatie en een kinderwens, vertelt ze me. Maar ze zit ook in de laatste fase van het traject om partner (aandeelhouder) van het bedrijf te worden, iets waar ze al jaren naartoe werkt.

Dat is niet bepaald een negen-tot-vijfbaan. Medewerkers worden minitieuw in de gaten gehouden en geacht altijd beschikbaar te zijn. De klant is koning, en hoe meer declarabele uren je draait, hoe beter. Bovendien is de concurrentie moordend: uit een grote groep gemotiveerde jonge mensen kunnen er maar een paar doorgroeien naar de top. Zwanger worden is fataal voor haar loopbaan, denkt ze.